

К. Б. Марисюк

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
д-р юрид. наук, доц.,
проф. кафедри кримінального права і процесу

ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА БОРОТЬБИ З НЕЗАКОННОЮ ЕМІГРАЦІЄЮ У ДОХІЙСЬКІЙ ДЕКЛАРАЦІЇ 2015 р.

© Марисюк К. Б., 2016

Розглянуто питання правової протидії торгівлі людьми та боротьби з незаконною еміграцією у Дохійській декларації, зокрема про внесення питань запобігання злочинності й кримінального правосуддя у ширший порядок денний Організації Об'єднаних Націй з метою вирішення соціальних та економічних проблем і сприяння забезпеченню верховенства права на національному та міжнародному рівнях, а також участі громадськості, ухваленій на Тринадцятому конгресі ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя (м. Доха (Катар), 12–19 квітня 2015 р.). Звернено увагу на найважливіші положення, які містяться у згаданій Декларації.

Ключові слова: протидія, еміграція, потерпілий, право, декларація.

К. Б. Марисюк

ВОПРОСЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ТОРГОВЛЕ ЛЮДЬМИ И БОРЬБЫ С НЕЗАКОННОЙ ЭМИГРАЦИЕЙ В ДОХИЙСКОЙ ДЕКЛАРАЦИИ 2015 г.

Статья посвящена изучению вопросов правового противодействия торговле людьми и борьбы с незаконной эмиграцией в Дохийской декларации, о включении вопросов преступности и уголовного правосудия в более широкую повестку дня Организации Объединенных Наций в целях решения социальных и экономических проблем и содействия обеспечению верховенства права на национальном и международном уровнях, а также участием общественности, принятой на тринадцатом конгрессе Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию (г. Доха (Катар), 12–19 апреля 2015 г.). Обращено внимание на наиболее значимые положения, которые содержатся в этой Декларации.

Ключевые слова: противодействие, эмиграция, потерпевший, право, декларация.

K. B. Marysyuk

QUESTIONS OF COUNTERACTION TO TRADING OF PEOPLE AND FIGHTING AGAINST ILLEGAL EMIGRATION IN DOHA DECLARATION OF 2015

The brought positions over Doha declaration of 2015 was not limited, fastening in p. 8: “...We endeavour to enhance further international cooperation to stop the systematic exploitation of large numbers of individuals who are forced and coerced into a life of abuse and degradation.

We therefore strive: ... (i) To take appropriate measures to prevent and counter trafficking in persons and the smuggling of migrants, while protecting the victims and those who have been the object of such crimes, through all necessary legal and administrative steps, in accordance with the respective protocols, as appropriate, and strengthening inter-agency cooperation and coordination at the national level, as well as closer bilateral, regional and multilateral cooperation; (j) To consider, when investigating and prosecuting offences related to trafficking in persons and the smuggling of migrants, the concurrent undertaking of financial investigations, with a view to tracing, freezing and confiscating proceeds acquired through those crimes, and the establishment of such crimes as predicate offences for money-laundering, as well as to enhance coordination and information-sharing among relevant agencies...”.

Key words: counteraction, emigration, victim, right, declaration.

Постановка проблеми. Врегулювання серйозних проблем, у яких стороною виступає доволі значне коло людей, до того ж з багатьох держав, не може обмежуватись лише зусиллями якоїсь однієї держави, а має ґрунтуватись на співпраці якомога ширшого кола праворегулювальних суб'єктів, які тільки спільними зусиллями можуть досягти успіху в такій діяльності. Найкраще, якщо згадана співпраця здійснюється на офіційному міждержавному рівні та за участі найвищих політичних посадових осіб світу. У кримінально-правовій сфері такими, безсумнівно, можна вважати конгреси ООН із запобігання злочинності та кримінального правосуддя, які щорічно проводяться у різних державах світу.

Очевидно, що згадані вище конгреси не можуть приймати якихось обов'язкових для виконання державами-учасницями рішень чи приписів, однак саме вони спроможні врахувати думки якщо не всіх, то значної частини держав світу, та сформулювати спільну позицію з найважливіших питань, якої надалі повинні дотримуватись держави-учасниці конгресу.

Останній з таких конгресів відбувся 12–19 квітня 2015 р. у столиці Катару м. Доха. Розглянувши та обговоривши доволі широке коло питань, учасники зібрання виклали свої позиції у підсумковій Декларації, яку прийнято називати Дохійською. Торкнулась вона й таких важливих для сьогодення питань, як протидія торгівлі людьми та боротьба з незаконною еміграцією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До конкретизованого аналізу змісту Дохійської декларації про внесення питань попередження злочинності й кримінального правосуддя у ширший порядок денний Організації Об'єднаних Націй з метою вирішення соціальних та економічних проблем і сприяння забезпеченню верховенства права на національному та міжнародному рівнях, а також участі громадськості 2015 р. загалом та питань правової протидії торгівлі людьми та боротьби з незаконною еміграцією, які закріплені у ній, зокрема, вітчизняні науковці до цього часу ще не зверталися. Що ж стосується зарубіжних авторів, то найповніша та незаангажована інформація з цього приводу міститься у публікаціях учасників згаданого Конгресу.

Не вирішені раніше проблеми. Відтак, у вітчизняному правовому полі все ще відсутні ґрунтовні наукові розвідки як Дохійської декларації про внесення питань запобігання злочинності й кримінального правосуддя у ширший порядок денний Організації Об'єднаних Націй з метою вирішення соціальних та економічних проблем і сприяння забезпеченню верховенства права на національному та міжнародному рівнях, а також участі громадськості 2015 р. загалом, так і питань правової протидії торгівлі людьми та боротьби з незаконною еміграцією, які закріплені у ній, зокрема.

Мета. Усвідомлюючи те, що в межах однієї короткої публікації неможливо розглянути всі важливі питання, відображені у Дохійській декларації 2015 р., зосередимо увагу лише на положеннях, пов'язаних з правовою протидією торгівлі людьми та боротьбою з незаконною еміграцією.

Виклад основного матеріалу. Організацію Об'єднаних Націй прийнято вважати центром координації діяльності держав і міжнародних організацій у боротьбі зі злочинністю. Особливу ж

роль у цій діяльності, формуванні міжнародно-правової бази боротьби зі злочинністю, виробленні міжнародних стандартів у цій сфері відіграють конгреси Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) з попередження злочинності й кримінального правосуддя (до 2005 р. – Конгреси ООН з попередження злочинності і поведження з правопорушниками), які покликані розробляти концептуальні положення, що передбачають вдосконалення національного законодавства і розширення співробітництва правоохоронних органів різних держав у боротьбі зі злочинністю.

Рекомендації конгресів закріплюються у резолюціях Генеральної Асамблеї ООН, яка приймає і відкриває для підписання державами найважливіші міжнародні договори універсального характеру, спрямовані на боротьбу зі злочинністю.

Ще на Першому конгресі ООН з попередження злочинності й поведження з правопорушниками 1955 р. було прийнято рішення щодо проведення таких зібрань кожних п'ять років. З того часу проведено тринадцять конгресів Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності й кримінального правосуддя, останній з яких відбувся 12–19 квітня 2015 р. у м. Доха (Катар).

Цього разу зібрання відвідали понад 4000 учасників з 149 держав, зокрема й найвпливовіші політики світу, наприклад, Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун, Президент Генеральної Асамблеї ООН Сем Кутеса, Президент економічної і соціальної ради ООН Мілош Котереч та ін. [1, с. 1]. Протягом Конгресу було проведено близько 200 зібрань, на яких розглянуто надзвичайно широке коло тем – від таких, як верховенство права і боротьба зі злочинами проти живої природи, до насилля щодо жінок і дітей [2, с. 2].

Результатом згаданого зібрання стало прийняття «Дохійської декларації про внесення питань злочинності й кримінального правосуддя у ширший порядок денний Організації Об'єднаних Націй з метою вирішення соціальних та економічних проблем і сприяння забезпеченню верховенства права на національному і міжнародному рівнях» (Дохійська декларація 2015 р.), яка, за словами Президента цього Конгресу шейха Абдулли бін Насера бін Халіфи аль-Тані, «...була прийнята після довгих місяців переговорів, однак об'єднала учасників навколо необхідності забезпечення верховенства права та запобігання злочинам у всіх їх проявах та формах» [3, с. 1].

Не розглядаючи питання протидії торгівлі людьми та боротьбу з незаконною еміграцією як центральні, Дохійська декларація 2015 р. все ж не могла уникнути їх, враховуючи надзвичайну важливість та актуальність згаданих проблем у сучасному суспільстві.

Відтак, найважливіші положення щодо протидії торгівлі людьми та боротьби з незаконною еміграцією містяться у п. 5 Дохійської декларації 2015 р., де зазначено:

«...Ми підтверджуємо нашу прихильність і тверду політичну волю до того, щоб підтримувати ефективні, справедливі, гуманні і підзвітні системи кримінального правосуддя і установи, що створюють їх, і закликаємо до ефективної участі й залучення всіх секторів суспільства, створюючи тим самим умови, необхідні для просування ширшого порядку денного Організації Об'єднаних Націй, поважаючи при цьому повною мірою принципи суверенітету і територіальної цілісності держав і визнаючи відповідальність держав-членів за забезпечення поваги людської гідності, всіх прав людини і основних свобод для всіх, зокрема для тих людей, які стикаються з наслідками злочинності, і тих людей, які можуть вступати в контакт з системою кримінального правосуддя, зокрема уразливих членів суспільства, незалежно від їх статусу, які можуть піддаватися різним і витонченим формам дискримінації, а також задля запобігання злочинам, мотивованим нетерпимістю або дискримінацією будь-якого роду, і протидію їм. З цією метою ми прагнемо:

а) використовувати орієнтований на урахування інтересів жертв підхід до запобігання і припинення всіх форм торгівлі людьми з метою експлуатації, включаючи експлуатацію проституції або інші форми сексуальної експлуатації, примусової праці або надання послуг, рабства або схожої з рабством практики, підневільного стану або вилучення органів, в належних випадках, згідно з відповідними положеннями Протоколу про запобігання і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, і зважаючи на Глобальний план дій Організації Об'єднаних Націй з боротьби з торгівлею людьми, і взаємодіяти, у разі потреби, з регіональними і міжнародними організаціями, а також організаціями громадянського суспільства для подолання труднощів, які можуть перешкоджати наданню соціальної та юридичної допомоги жертвам торгівлі людьми;

б) вживати ефективних заходів щодо захисту прав незаконно ввезених мігрантів, особливо жінок і дітей і несупроводжуваних дітей-мігрантів, відповідно до зобов'язань учасників Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, Протоколу, що доповнює її, проти незаконного ввезення мігрантів суходелом, морем і повітрям, які передбачають, що мігранти не повинні піддаватися кримінальному переслідуванню згідно з Протоколом у зв'язку лише з тією обставиною, що вони стали об'єктом незаконного ввезення, і відповідно до інших міжнародно-правових документів, і робити все можливе для запобігання подальшій втраті життя людей і притягнення винних до відповідальності;

в) здійснювати ефективні заходи для викорінювання насильства відносно всіх мігрантів, трудових мігрантів та їх сімей і здійснювати всі необхідні правові і адміністративні заходи для запобігання злочинам, пов'язаним з насильством відносно цих груп, і протидії їм...» [4, с. 5–6].

Наведеними положеннями Дохійська декларація 2015 р. не обмежилась, закріпивши у п. 8 такі положення:

«...Ми прагнемо і далі розширювати міжнародну співпрацю для припинення систематичної експлуатації великої кількості людей, яких змушують жити в умовах наруги і деградації. У зв'язку з цим ми прагнемо:

а) вживати відповідних заходів для запобігання і припинення торгівлі людьми і незаконного ввезення мігрантів із забезпеченням захисту жертв і тих осіб, які стали об'єктом таких злочинів, за допомогою вживання всіх необхідних правових і адміністративних заходів згідно з відповідними протоколами, в належних випадках, і зміцнення міжвідомчої співпраці та координації на національному рівні, а також налагодження тіснішого двостороннього, регіонального і багатостороннього співробітництва;

б) розглядати під час розслідування і кримінального переслідування у зв'язку із злочинами, які стосуються торгівлі людьми і незаконного ввезення мігрантів, можливість паралельного проведення фінансових розслідувань з метою відстежування, заморожування і конфіскації доходів, отриманих в результаті вчинення таких злочинів, і визнання таких злочинів основними правопорушеннями у частині відмивання грошових коштів, а також підсилювати координацію і обмін інформацією між відповідними відомствами...» [4, с. 11].

Висновки. Підсумовуючи, можна зробити висновок, попри всього лише статус декларації, Дохійська декларація 2015 р. є надзвичайно важливим актом, який не лише звертає увагу на найбпроблемніші питання у досліджуваній нами сфері, а й закладає серйозне підґрунтя для подальших перетворень у напрямі кримінально-правової протидії торгівлі людьми та боротьби з незаконною еміграцією на національному рівні.

1. *Bosetti L. The Post-2015 Development Agenda and its Rule of Law Dilemma : A Report from the 13th UN Crime Congress / Louise Bosetti. – Tokyo : United Nations University, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : cpr.unu.edu/the-post-2015-development-agenda-and-its-rule-of-law-dilemma-a-report-from-the-13th-un-crime-congress.html.* 2. *Завершение 13-го Конгресса ООН по предупреждению преступности в Дохе : необходимость реализации Декларации основных принципов правосудия для жертв преступлений [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.unodc.org/unodc/ru/frontpage/2015/April/13th-un-crime-congress-closes-with-vow-to-implement-doha-declaration-for-crimes-victims.html.* 3. *13th United Nations Crime Congress, Doha, Qatar, April 2015. Official ancillary event summaries and useful links. Compiled by Penal Reform International. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.penalreform.org/wp-content/uploads/2013/05/Ancillary-event-summaries-and-webcasts.pdf.* 4. *Дохийская декларация о включении вопросов преступности и уголовного правосудия в более широкую повестку дня Организации Объединенных Наций в целях решения социальных и экономических проблем и содействия обеспечению верховенства права на национальном и международном уровнях, а также участию общественности / Тринадцатый Конгресс Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию. Доха, 12–19 апреля 2015 г. : Официальное издание. – Нью-Йорк : Организация Объединенных Наций, 2015. – 18 с.*